मदर जोन्स कामगार नेत्या

कोनी कोलवेल मिलर,

चित्र: स्टीव्ह इर्विन आणि चार्ल्स बार्नेट, मराठी: अश्विनी बर्वे

मदर जोन्स

कामगार नेत्या

कोनी कोलवेल मिलर,

चित्र: स्टीव्ह इर्विन आणि चार्ल्स बार्नेट

मराठी: अश्विनी बर्वे

अनुक्रमणिका

अध्याय १

कामगार वर्गाचा संघर्ष

शिक्षिकेच्या नोकरीमुळे मेरी टेनेसी राज्यातील मेम्फिस शहरात गेली, जिथे तिची भेट जॉर्ज जोन्सशी झाली आणि लवकरच त्यांनी लग्न केले.
एकाच खोलीच्या अपार्टमेंटमध्ये चार मुले राहत असल्याने पैशांची नेहमीच चणचण भासत असे
कदाचित आज रात्रीचं उरलेलं जेवण पुढचा पगार येईपर्यंत पुरेल.
जॉर्ज एका कारखान्यात लोखंड वितळवण्याचे काम करत असे. तो औद्योगिक क्रांतीचा काळ होता आणि जॉर्ज त्या बदलाच्या अगदी केंद्रस्थानी होता.
जॉर्ज, माझ्या वडिलांचं स्वतःचं दुकान होतं. खाणीत दिवसाचे १२ तास काम न करता ते प्रामाणिकपणे पैसे कमवत होते.
काळ बदलत आहे. ही यंत्रे आता माणसापेक्षा खूप वेगाने आणि कमी खर्चात भाग बनवू शकतात. आणि, जास्त भाग म्हणजे जास्त नफा.
ते तुमच्या कमाईमध्ये प्रतिबिंबित होत नाही.
जे व्यवसायासाठी चांगले असते, ते कामगारांसाठी नेहमीच चांगले असेल असे नाही.

लोखंडाचे साचे बनवणाऱ्यांची संघटना आम्हाला चांगले वेतन आणि कामाचे तास कमी मिळवून देण्यास मदत करू शकते.
कसं? मी काम केलं नाही तर दुसरं कोणीतरी माझ्यासाठी करेल.
जर सर्व लोखंडाचे साचे बनवणारे संघटित झाले, तर मालक कोणाला कामावर ठेवतील? म्हणूनच आपल्या सर्वांना कामगार संघटनांची गरज आहे. संघटन हीच आपली ताकद असेल.
मी सदस्य होईन.
पण युनियनदेखील त्यांच्या समस्या सोडवू शकली नाही. १८६७ मध्ये मेम्फिसमध्ये पिवळ्या तापाची साथ पसरली
रात्रंदिवस मला मृत्यूच्या रथाच्या चाकांचा आवाज ऐकू येतो.
एक एक करून मेरीची मुले त्या आजाराने मरण पावली. त्यानंतर लवकरच जॉर्जचाही मृत्यू झाला.
श्रीमंतांनी शहर सोडले आहे, पण गरीब इथेच अडकले आहेत.
हे शहर माझ्यासाठी मृत्यूशिवाय काहीच नाही! मी आता इथे अजिबात राहणार नाही.

मेरी इलिनॉयमधील शिकागो येथे स्थायिक झाली आणि तिने शिवणकाम करण्यास सुरुवात केली. ती अनेकदा श्रीमंतांच्या घरी काम करत असे.
मी इथे या भव्य घरात बसलो आहे, तर गरीब लोक अन्नाच्या शोधात इकडेतिकडे भटकत आहेत.
माझ्या वरिष्ठांना गरिबांची पर्वा नाही.
मग, १८७१ साली, मेरीच्या कुटुंबाच्या मृत्यूनंतर चार वर्षांनी, शिकागो शहरात एक मोठी आग पसरली. मेरीचे दुकानही त्यात नष्ट झाले.
पुन्हा एकदा, मेरीकडे काहीही उरले नव्हते. शहरातील त्या दुर्घटनेचा सर्वाधिक फटका गरीब आणि कामगार वर्गाला बसला होता.
श्रीमंत लोकांना विमा परवडू शकत होता.
आगीनंतर शिकागोची पुनर्बांधणी झाली, पण श्रीमंत आणि गरीब यांच्यातील दरी अधिकच रुंदावली.
देशभरात कामगार संप वाढले. उद्योगाचे केंद्र असलेल्या शिकागोमध्ये अनेक आंदोलने झाली. मेरी एका दशकाहून अधिक काळ कामगार आंदोलनांमध्ये सहभागी होती.
STRIKE
१८८० च्या दशकाच्या मध्यात, मेरी नाइट्स ऑफ लेबरच्या सभांना उपस्थित राहत असे.
दिवसाचे १२ तास काम करतो. असुरक्षित यंत्रसामग्रीमुळे आमची बोटे कापली जातात.
चांगला पगार, सुरक्षित काम आणि कामाचे तास कमी करण्याची मागणी केलीच पाहिजे!
नक्कीच!
हो!
१८९४ मध्ये, तो कॉक्सीच्या सैन्यासोबत निघाला. बेरोजगार लोकांचा हा गट राष्ट्राध्यक्षांशी बोलण्यासाठी वॉशिंग्टन, डी.सी. येथे गेला होता.
रस्त्यावरील शेतकरी सहानुभूती दाखवणारे होते. मी आज रात्री नक्कीच भाकरी आणि जेवण घेईन!

प्रकरण दोन

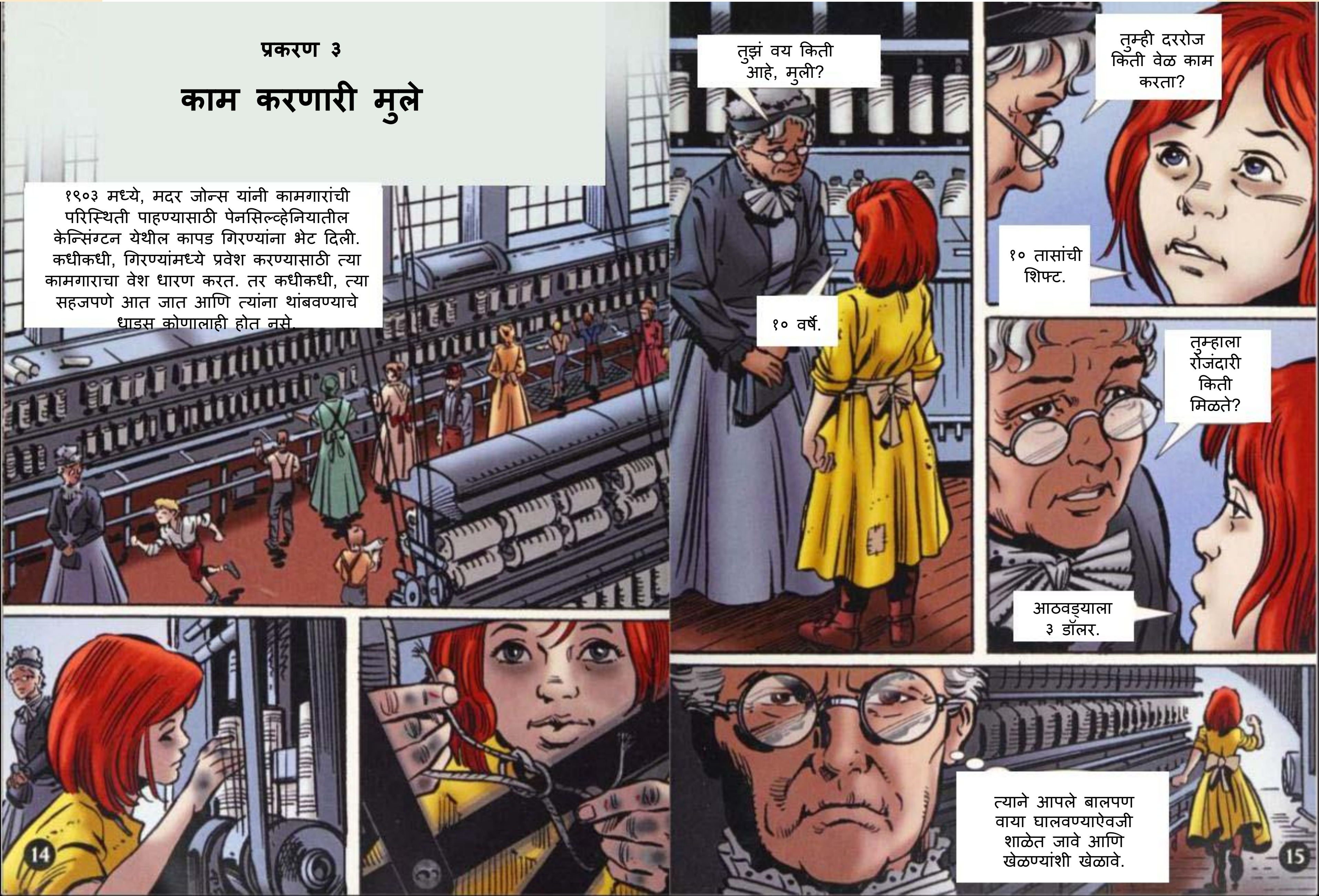
झाडूवाले आणि खाण कामगारांच्या बायका

१८९९ मध्ये, पेनसिल्व्हेनियातील आर्नोट येथील कोळसा खाण कामगार, चांगल्या कामाच्या परिस्थितीची आणि पगाराची मागणी करत अनेक महिन्यांपासून संपावर होते. जेव्हा कोळसा कंपनीने संपकरी खाण कामगारांच्या जागी 'स्कॅब्स' म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या दुसऱ्या कामगारांना कामावर ठेवले, तेव्हा मदर जोन्सने त्यांना मदत करण्याचे ठरवले.
पुरुषांनो, मुलांसोबत घरीच थांबा. बायका खपल्या साफ करतील.
मदर जोन्स यांनी खाण कामगारांच्या बायकांना संप मोडून काम करणाऱ्यांपासून वाचवण्यासाठी संघटित केले. त्या झाडू आणि फरशी पुसण्याचे कापड घेऊन फिरत असत. मदर जोन्स स्वतः खाणींच्या जवळ जाऊ शकत नव्हत्या, अन्यथा त्यांना अटक झाली असती.
आज खाणीत एकही खच्ची माणूस शिरणार नाही!

जर कोणी खाणीत शिरले, तर त्यांना मला उत्तर द्यावे लागेल!
खेचरा! आज सुट्टी आहे! काम नाही!
थोड्याच वेळात, कोळसा कंपनीने संपकरी खाण कामगारांशी एक करार केला. जास्त वेतन मिळाल्यावर कामगार खाणींवर परतले.
आम्ही हा संप कोणत्याही रक्तपाताशिवाय किंवा दंगलीशिवाय जिंकला.
हातात फरशी पुसण्याचे आणि झाडू घेतलेल्या महिलांच्या सैन्यामुळेच

प्रकरण ३
काम करणारी मुले
१९०३ मध्ये, मदर जोन्स यांनी कामगारांची परिस्थिती पाहण्यासाठी पेनसिल्व्हेनियातील केन्सिंग्टन येथील कापड गिरण्यांना भेट दिली. कधीकधी, गिरण्यांमध्ये प्रवेश करण्यासाठी त्या कामगाराचा वेश धारण करत. तर कधीकधी, त्या सहजपणे आत जात आणि त्यांना थांबवण्याचे धाडस कोणालाही होत नसे.
14
तुझं वय किती आहे, मुली?
१० वर्षे.
तुम्ही दररोज किती वेळ काम करता?
१० तासांची शिफ्ट.
तुम्हाला रोजंदारी किती मिळते?
आठवड्याला ३ डॉलर.
त्याने आपले बालपण वाया घालवण्याऐवजी शाळेत जावे आणि खेळण्यांशी खेळावे.
15

दुर्दशा लोकांना दाखवायची होती, आणि त्यासाठी त्यांनी एका लांब मोर्चाचे आयोजन केले.
या शहराची महालं या मुलांच्या मोडलेल्या हाडांवर
आमच्या मागण्या
दुःख
गरिबी
मुलांकडे बघा!
हा मोर्चा न्यूयॉर्कला गेला. कोनी आयलंड येथील मनोरंजन पार्कमध्ये, मदर जोन्स यांनी बालमजुरीचा मुद्दा अत्यंत प्रभावीपणे समोर आणला. मदर जोन्स गर्दीला संबोधित करत असताना, मुले प्राण्यांच्या रिकाम्या पिंजऱ्यांमध्ये शिरली.
हे पिंजरे एक प्रतीक आहेत. मुले त्यात अडकली आहेत.
मुले दिवसाचे १०-१२ तास कापड गिरण्यांमध्ये अडकून राहतात.
तुम्ही ज्या पायघड्यांवर चालता, त्या मुलेच विणतात. तुम्ही जे कपडे घालता, तेही मुलेच विणतात.
चांगले अन्न, शाळेत जाण्याची संधी आणि खेळण्याची संधी हवी असते.
दोन आठवड्यांच्या पायपीटानंतर, ते त्यांच्या ध्येयापर्यंत पोहोचले. मदर जोन्स मुलांना न्यूयॉर्कमधील ऑयस्टर बे येथील राष्ट्राध्यक्ष थिओडोर रुझवेल्ट यांच्या घरी घेऊन गेल्या. मुलांच्या संरक्षणासाठी रुझवेल्ट यांनी एक कायदा संमत करावा, अशी मदर जोन्स यांची इच्छा होती.
अध्यक्ष रुझवेल्ट! या मुलांना तुमच्या मदतीची गरज आहे! कारखाने आपल्या मुलांचा जीव घेत आहेत!
मुलांसाठी न्याय
पण रुझवेल्ट घराबाहेर यायला तयार नव्हते. मात्र, वृत्तपत्रांतील वृत्तांमुळे मदर जोन्स यांना प्रचंड लोकप्रियता मिळाली. लोक त्यांचे ऐकत होते.
hiladelphia North American
THER JONES LEADS INDUSTRIAL ARMY
sident under seige in summer home
Children at center of demonstration; 'Mother' Jones calls for end to child labor
"I am going to show Wall Street the flesh and blood from which it squeezes its wealth."
NEW YORK POST
ROOSEVELT REFUSES
SEE MOTHER JONES

त्यानंतर लगेचच, मदर जोन्स यांनी तेथे मुलांशी कशी वागणूक दिली जात आहे हे पाहण्यासाठी काही कोळसा खाणींना भेट दिली.
तुझं वय काय आहे, बाळा?
बारा, बाईसाहेब.
हा मुलगा कोळशाच्या खाणीत काम करून आपली फुफ्फुसे का काळी करत आहे?
त्याचे वडील खूप आजारी आहेत आणि गिरणीतील माझ्या नोकरीत पगारही फारसा मिळत नाही. माझ्या मुलाच्या पगाराशिवाय आम्ही उपाशी मरू.
मदर जोन्स यांनी कामगारांना सांगितले की त्यांचे भविष्य एकमेकांवर अवलंबून आहे. त्या मुलाचे आणि त्याच्या कुटुंबाचे उदाहरण दिले.
१२ वर्षांचा मुलगा आपल्या कुटुंबाचे पोट भरण्यासाठी स्वतःच्या शरीराची हानी करत आहे.
का? कारण कोळशाच्या खाणींनी त्याच्या वडिलांना आधीच उद्ध्वस्त केले आहे आणि त्याच्या आईला चांगला पगार मिळत नाही.
जर प्रौढांना योग्य वेतन मिळाले, तर मुलांना काम करण्याची गरज भासणार नाही. मग ते शाळेत जाऊन आपले जीवन सुधारू शकतील.
कामगारांनी एकत्र राहिले पाहिजे. संघटित झाल्यावरच ते जास्त वेतनाची मागणी करू शकतील!
मदर जोन्स यांनी बालमजुरीवर मोठ्या प्रमाणावर लक्ष केंद्रित केले. काही छोटे विजय मिळवले गेले. पेनसिल्व्हेनियाने १४ वर्षांखालील मुलांना गिरण्यांमध्ये काम करण्यास मनाई करणारा कायदा संमत केला. यशस्वी कोळसा संपांमुळे सर्व कामगारांना चांगले वेतन आणि कामाची चांगली परिस्थिती मिळाली.
18
19

अध्याय ४

अमेरिकेतील सर्वात धोकादायक महिला

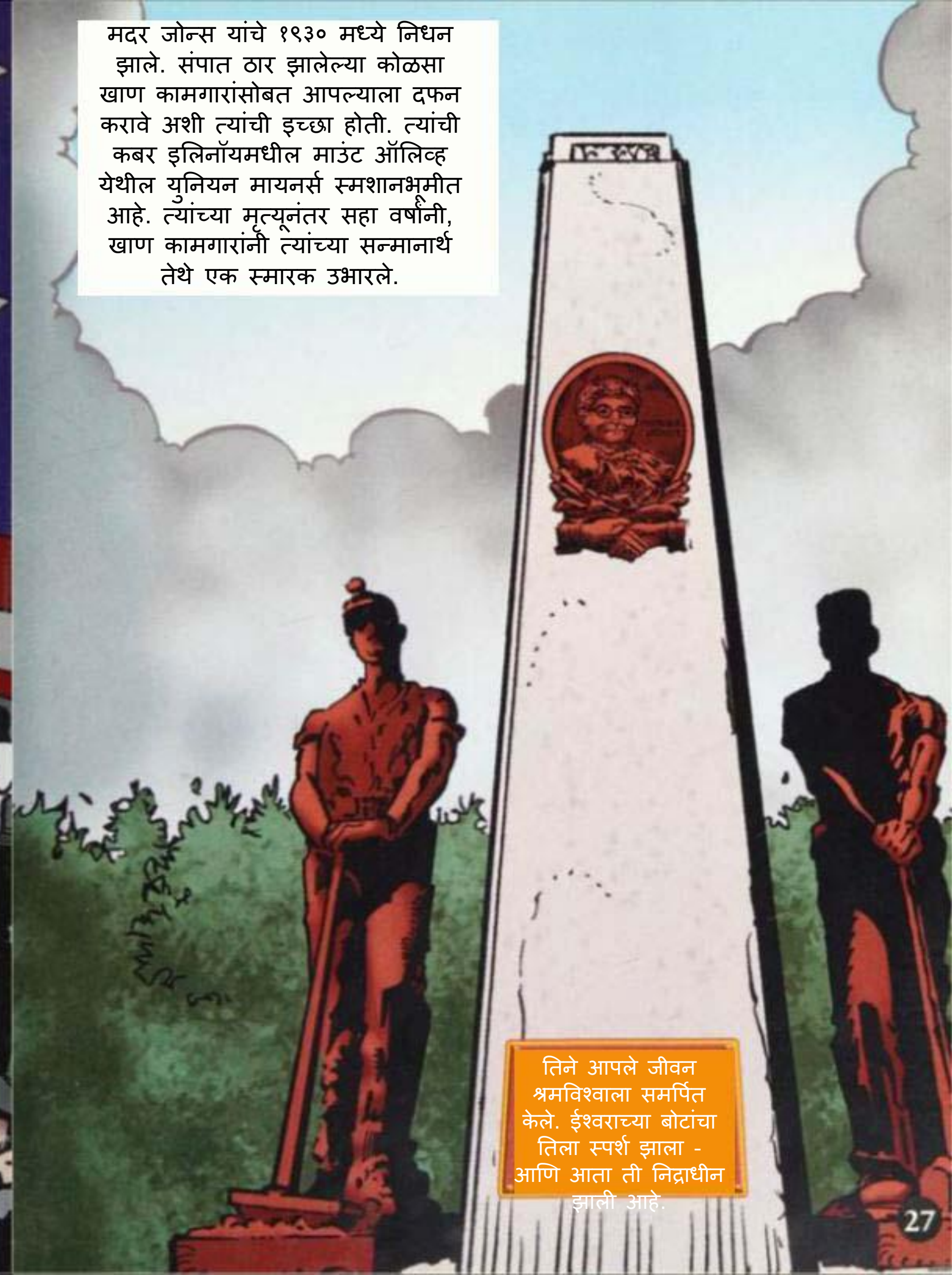

कामगार आणि कंपनीच्या रक्षकांमध्ये अधूनमधून चकमकी होत असत. पण बऱ्याचदा, कामगार संघटनांच्या विरोधात स्थानिक न्यायाधीशांचा एकच निकाल पुरेसा ठरत असे. न्यायाधीश संप आणि भाषणांसारख्या कामगार संघटनांच्या इतर कार्यांवर बंदी घालत असत.
बघा, त्यांनी दारूबंदीचे वॉरंट आणले आहे.
हे आश्चर्यकारक आहे की न्यायाधीश कामगारांना मारहाण करणाऱ्या गुंडांविरुद्ध मनाई हुकूम का जारी करत नाहीत!
तुम्ही या कामगारांच्या कामात बेकायदेशीरपणे हस्तक्षेप करत आहात. आम्ही तुम्हाला अटक करतो!
शेरीफ, मी तुमच्यासोबतच आलो आहे.
अलविदा मुलांनो, मला अटक झाली आहे. पण संप चालू ठेवा!

मदर जोन्सला अटक केल्यानंतर, तिला न्यायालयात नेण्यात आले.
खाण कामगारांना कामावर जाण्यापासून रोखण्याचा तुमचा हेतू होता का?
हो, साहेब, तोच माझा उद्देश होता. अशा वाईट परिस्थितीत कोणीही कंपनीत काम करू नये!
माननीय न्यायाधीश, ती आज देशातील सर्वात धोकादायक महिला आहे! तिच्या आज्ञेनुसार हजारो कामगार आपली अवजारे खाली ठेवत असत.
न्यायाधीश महोदय, मलाही तुरुंगात टाका. मी कामगारांसोबतच राहीन.
मला वाटतं त्यामुळे तुम्हाला अधिक प्रसिद्धी मिळेल. तुम्ही जायला मोकळे आहात.
मला आशा आहे की तुम्ही लोकांना त्यांच्या नोकऱ्यांपासून दूर ठेवण्यापेक्षा, तुमच्या बुद्धीचा उपयोग काहीतरी अधिक चांगल्या कामासाठी कराल.

१९१३ मध्ये, वयाच्या ७६ व्या वर्षी, मदर जोन्स यांना पुन्हा अटक करण्यात आली. त्या कोळसा खाण कामगारांच्या संपाला मदत करण्यासाठी कोलोरॅडोमधील ट्रिनिडाडला गेल्या होत्या. परत येताच त्यांना अटक करण्यात आली. हिंसाचार शमवण्यासाठी बोलावलेल्या राज्य सैन्याने त्यांना तुरुंगाच्या कोठडीत टाकले.
तुम्ही संप क्षेत्र सोडण्याचे वचन दिल्यास, आम्ही तुम्हाला जाऊ देऊ.
मी माझ्या मुलांना कधीही सोडून जाणार नाही.
मी आधीपासूनच गटारातील उंदरांशी लढत आहे. मी इथून मानवी गटारातील उंदरांशीसुद्धा लढू शकेन!
24
खाण कामगारांशी बोलल्याबद्दल मदर जोन्स नावाच्या एका वृद्ध महिलेला तुरुंगात टाकण्यात आले, असे वृत्तपत्रांनी प्रसिद्ध केले. पत्रे आणि याचिकांद्वारे कायदेकर्त्यांना, आणि अगदी राष्ट्राध्यक्ष वुड्रो विल्सन यांनाही, तिची सुटका करण्याची विनंती करण्यात आली.
ती म्हातारी बाई बरोबर होती की कामगारांना या सरकारकडून कोणतेही संरक्षण नाही. हे सरकार श्रीमंतांकडून श्रीमंतांसाठी चालवले जाते.
२६ दिवसांनंतर मदर जोन्सची सुटका
तुम्ही माझ्या खटल्याच्या आदल्या दिवशी मला सोडले. तुम्हाला माहीत होते की मला तुरुंगात टाकण्याचा तुम्हाला कोणताही अधिकार नव्हता.
25

वृद्धापकाळातही मदर जोन्स आवेशपूर्ण भाषणे देत राहिल्या.
एका सामान्य माणसाला फक्त एकच गोष्ट हवी असते, ती म्हणजे घर आणि कुटुंब ; एक अशी जागा जिथे त्याला आपुलकी आणि कधीकधी थोडा आनंद मिळू शकेल.
कामगार संघटना
समान न्याय
मदर जोन्स या कामगार चळवळीतील एक नेत्या होत्या. गरीब कष्टकऱ्यांचा संघर्ष त्यांना प्रत्यक्ष ठाऊक होता आणि त्या त्यांच्याशी एका सामान्य कामगाराप्रमाणे बोलू शकत होत्या. त्यांनी कामगार संघर्षांवर खूप लक्ष केंद्रित केले आणि लाखो कामगारांना चांगले वेतन मिळवून देण्यासाठी मदत केली.
26

मदर जोन्स यांचे १९३० मध्ये निधन झाले. संपात ठार झालेल्या कोळसा खाण कामगारांसोबत आपल्याला दफन करावे अशी त्यांची इच्छा होती. त्यांची कबर इलिनॉयमधील माउंट ऑलिव्ह येथील युनियन मायनर्स स्मशानभूमीत आहे. त्यांच्या मृत्यूनंतर सहा वर्षांनी, खाण कामगारांनी त्यांच्या सन्मानार्थ तेथे एक स्मारक उभारले.
तिने आपले जीवन श्रमविश्वाला समर्पित केले. ईश्वराच्या बोटांचा तिला स्पर्श झाला - आणि आता ती निद्राधीन झाली आहे.
27

मदर जोन्सबद्दल थोडी अधिक माहिती

- १८३० मध्ये आयर्लंडमधील कॉर्क येथे जन्म झाल्याचा दावा केला होता. इतिहासकारांच्या मते, तिचा जन्म बहुधा १८३७ च्या सुमारास झाला असावा. तिने तिच्या खऱ्या वयापेक्षा जास्त वय का सांगितले, हे कोणालाही निश्चितपणे माहीत नाही.

- मदर जोन्सने १ मे हा आपला वाढदिवस असल्याचे सांगितले. तिचा खरा वाढदिवस कधी होता हे कोणालाच माहीत नाही. १ मे रोजी शिकागोमध्ये आठ तासांच्या कामाच्या दिवसाची मागणी करणारे एक मोठे आंदोलन झाले होते, जे कदाचित तिने पाहिले असेल.

- मदर जोन्स यांनी दावा केला की, सरकारविरुद्ध बंड केल्यामुळे त्यांच्या आजोबांना आयर्लंडमध्ये ब्रिटिश सैनिकांनी फाशी दिली होती. त्यांनी असाही दावा केला की, त्यांच्या बंडखोर कारवायांबद्दल अटक टाळण्यासाठी त्यांचे वडील कॅनडाला पळून गेले होते. या दाव्यासाठी कोणताही थेट पुरावा नाही. तथापि, मदर जोन्स यांना आयरिश लोकांच्या समस्या आणि ब्रिटिशांविरुद्धच्या त्यांच्या भावनांची जाणीव असलीच पाहिजे.

- आज 'मदर जोन्स' नावाचे एक मासिक प्रकाशित होते. हे एक नफा न मिळवणारे मासिक असून, सामाजिक न्यायासाठी आवाज बनणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे. आज हे मासिक कामगारांच्या दुर्दशेसह सामाजिक समस्यांवर भाष्य करते

- अमेरिकेच्या कामगार इतिहासातील काही सर्वात महत्त्वाचे कायदे काँग्रेसने संमत केलेले पाहण्यासाठी मदर जोन्स हयात नव्हत्या. १९३२ मध्ये, नॉरिस-लागार्डिया कायद्याने संघीय न्यायालयाच्या न्यायाधीशांना कामगार संघटनांविरुद्ध मनाई हुकूम जारी करण्यापासून रोखले. १९३८ मध्ये, फेअर लेबर कायद्याने किमान वेतन आणि प्रमाणित कामाचा आठवडा निश्चित केला. त्या कायद्याने १४ वर्षांखालील बालमजुरीवरही बंदी घातली. १४ ते १६ वयोगटातील मुले फक्त शाळेच्या वेळेनंतरच काम करू शकत होती.

